

УДК 14:5+294.38

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.14>

ІНСТИТУТ РОЗУМУ ТА ЖИТТЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПЛАТФОРМА ДІАЛОГУ БУДДИЗМУ І НАУКИ

Ігор Колесник

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії культури
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

В умовах глобалізації буддизм демонструє відкритість до діалогу із різними культурами. Потрапляючи на Захід, він адаптується, змінюється і створює власну візію майбутнього людства. Спершу школи і вчителі тхеравади (Шрі-Ланка, Тайланд, М'янма), згодом магаяни (Китай, Корея, Японія) захоплюють увагу західної аудиторії, інтелектуалів, потрапляють до популярної культури. Ваджраяна, яка репрезентується переважно тибетськими школами долучається до цього обміну ідеями найпізніше – у другій половині ХХ ст. Завдяки активній діяльності Далай Лами XIV буддизм набув ще більшої агентності у міжкультурному діалозі, а також можливість розвивати власний філософсько-антропологічний проект.

Фундаментом візії людини майбутнього згідно із буддійським вченням став Інститут розуму і життя. Цей інститут став майданчиком для зустрічі західних науковців із різних галузей, мислителів, філософів із буддійськими фахівцями, вчителями, філософами. У статті ми розглядаємо і аналізуємо основні цінності, світогляд, ініціативи та публікації, які виникли у межах Інституту розуму і життя.

Серед основних тем, які в Інституті закладено до ядра проектів майбутнього: повернення людині надійних інструментів для зцілення, пізнання, добробуту і розвитку (для цього розгорнуто активну співпрацю із нейронауковцями, психологами, філософами для досліджень медитативних практик); нова екологічна парадигма (піклування про навколишнє середовище); партисипативні моделі освіти і економіки (організація таких спільнот, які можуть демонструвати якісно інші способи взаємодії зі світом) тощо. Із цією метою розгорнуто різні майданчики і формати обміну ідеями, які допомагають винайти, випробувати у локальних середовищах або лабораторіях, а згодом перенести досвід і результати у глобальні виміри.

Інститут розуму і життя може бути прикладом того, як буддійське вчення набуває глобального характеру, адаптується та займає своє місце поруч із різними стратегіями розвитку людини у нерозривній єдності зі світом.

Ключові слова: буддизм, філософська антропологія, буддійська філософія, міжкультурний діалог, наука.

Зустріч Заходу із буддійською традицією є одним із найцікавіших феноменів кінця ХІХ ст. Процес знайомства і налагодження діалогу відбувався у кілька важливих етапів: 1) колоніальний період («відкриття» і конструювання буддизму для західної аудиторії) [1]; 2) період знайомства із тхеравадою і дзен-буддизмом; 3) поява тибетської буддійської діаспори. Хронологія умовна, оскільки подій було значно більше, але для зручності у нашому дослідженні і легшого сприйняття масштабу цілком пасує.

Стаття присвячена розгляду саме третього етапу у діалозі буддизму із Заходом, а саме його інституційній формі, що виросла на основі ініціативи Далай Лами XIV, Франциско Варели і Адама Енгла у 1987 р. Йдеться про Інститут розуму і життя (англ. Mind and Life Institute), що офіційно розпочинає свою діяльність у 1991 р.

Увага до цієї інституції зумовлена тим, що вона створена в якості майданчика для діалогів поміж буддійськими вченими-практиками і західними науковцями із різних галузей. Окрім значної кількості конференцій, семінарів, публікацій також особливу роль Інститут виконує у формуванні агентності, суб'єктності буддійського вчення як особливої системи знання про людину та її відносини із соціумом, світом загалом.

Важливе значення Інститут відіграє для сучасної філософії науки, епістемології та інших галузей філософського знання, оскільки тут ми можемо спостерігати тривкий процес спільного розуміння, демаркації підходів, методів, своєрідний симбіоз моделей пізнання тощо. Діалоги у межах Інституту до певної міри слугують також свідченням у зміні парадигми у гуманітарних та прикладних науках. Прикладом такої зміни, на думку Алана Воллеса є взаємообмін поміж нейронауками і буддійською контемплятивною традицією [26].

Інститут розуму і життя – це неприбуткова організація, офіційно зареєстрована у США у 1991 р. Основна мета цією організацією – налагодження діалогу між буддизмом і західними науковцями, що має спричинити появу нових візій щодо природи людини, її свідомості та місця у світі. Один із співзасновників Інституту Адам Енгл зазначив, що організатори закладали в основу діяльності «легітимізацію наукових досліджень медитації» [4]. У його баченні буддизм і західна наука є великими традиціями пізнання. Акцент в обох традиціях є емпіричним, однак наука більше орієнтується на матеріальний підхід, а буддизм на медитативний. Завдяки Інституту користь отримують обидві сторони: наука знайомиться із альтернативною багатою традицією контемплятивних практик і отримує доступ до безпосередніх носіїв, «олімпійських спортсменів медитації» [4]; буддизм отримує доступ до широкої палітри наукових досліджень мозку, нервової системи, фізіології людини. Таким чином Інститут відіграє функцію своєрідного перекладача знання для двох епістемологічних систем.

Окрім діалогу між наукою і буддизмом, також закладалася ідея у наданні доступу освіти до контемплятивних практик, їхнього позитивного впливу на здоров'я. Значну частину уваги діячі Інституту приділяли методикам тренування співчуття, емоційного інтелекту, які мають лягти у основу більш гуманного, людяного підходу у соціальних середовищах.

Згідно із інформацією на інтернет сторінці Інституту, Далай Лама XIV (духовний лідер і філантроп), Девід Енгл (юрист і бізнесмен) і Франциско Варела (науковець і філософ) «зрозуміли, що наука презентує домінуючі рамки для досліджень природи реальності і є сучасним джерелом знання, яке покращує життя людей і планети» [21]. Саме із цього усвідомлення народилася перша фундаментальна ідея організації: яким буде наслідок поєднання наукового дослідження і трансформуючої контемплятивної мудрості буддизму?

У картині світу, як її сприймають засновники, наука продукує «об'єктивне», а контемплятивні традиції (в цьому випадку буддизм) створює «суб'єктивне» знання. Обидві системи мають свої переваги і слабші сторони. У глобальних умовах важливим є визнання вразливостей, а також покладання на кращих фахівців у відповідних царинах. Науковці можуть покладатися на знання буддійських практиків, а буддисти поєднувати власні спостереження із значно розвиненішою системою знань про світ фізичний. Тобто Інститут не лише дає можливість діалогу поміж сильними сторонами науки і буддизму, але поміж їхніми вразливостями. Наука також у цьому випадку додає «суб'єктивне» знання до загальної картини світу, досвідчування, формування візії реальності, долаючи методологічне «табу» [25]. Буддизм, окрім наукової методології також отримує можливість вирішити проблему із «буддійським модернізмом» або образом «наукового буддизму», що породжені складною історією презентації цієї складної традиції на Заході в якості просвітницького

проекту [17]. Діалог можливий у тому випадку, коли наука буде відкритішою до альтернативних картин світу, а буддизм постане у його живій, неповторній, синкретичній (щодо релігії, філософії, духовності і наукових засад) формі.

Інститут маніфестує певний комплекс цінностей, які розвиває у власних ініціативах: співчуття (прагнення зменшити страждання живих істот); інтегральність (повага, прийняття, довіра одне до одного); цікавість (відкритість до незнаного); інклюзія (прийняття і відкритість до різних перспектив, які збагачують спільноту); досконалість (прагнення до саморозвитку через ретельність і рефлексію).

Важливими складовими світогляду учасників Інституту є боротьба із расизмом, ксенофобією, відчуженням, сексизмом і усіма формами іншування, які перешкоджають діалогу. Для долання цих проявів у межах власної організації також було запроваджено принципи рівності, різноманіття та інклюзії, а згодом започатковано власні програми лідерства та наставництва для підтримки аналогічних цінностей та ініціатив у глобальному світі. Мотивація Інституту пов'язана не лише із власне історією тибетської діаспори у вигнанні, а із сучасним глобальним запитом на нову етику співчутливості та відкритості до діалогу. У цьому випадку йдеться про певні форми ангажованого буддизму, який реагує на виклики часу і епохи. На мою думку, саме така форма ангажованого буддизму може слугувати хорошою основою для адаптації традиційних форм буддизму до політичних, етично-правових, економічних і соціальних умов Заходу.

Цінності зумовлюють стратегічні напрями Інституту: особистий добробут; співчутливі спільноти; єдність людина-природа. У першому напрямі йдеться насамперед про контемплативні практики і їхнє застосування у сферах освіти та охорони здоров'я. Значна частина Діалогів присвячена цій тематиці під різними кутами і за участі спеціалістів із різних галузей науки: нейронауковці, психологи, освітяни тощо. У другому напрямі йдеться про створення спільнот, у яких природно плекаються співчутливі погляди, цінності, поведінка і взаємодія поміж людьми. Значною мірою середовища зумовлені застосуванням практик медитації. Нарешті, третя стратегія пов'язана із екологічною проблематикою у сучасному світі: розвиток повноцінної особи, включеної у сприятливі середовища логічно веде до здорового співіснування із природою, у природі. Йдеться про розвиток відповідальності, яка не лише обертається навколо інтересів людини як виду. У цій «світоглядній» складовій маніфесту Інституту помітним стає власне практичний акцент – не лише інтелектуальний інтерес у діалозі із наукою, а побудова нової, альтернативної платформи для людського життя у новій екологічній парадигмі. Контемплативні практики відіграють ключову роль у цій історії, оскільки трансформують особу і її особистий світогляд у краще адаптовану, чіткішу форму буття у світі.

Ціннісне ядро і стратегії реалізуються за допомогою кількох важливих ініціатив. Ключова і первісна – це Діалоги із Далай Ламою XIV, які розпочалися у 1987 році і тривають до сьогодні. Спільна ідея усіх Діалогів: зустріч буддизму і західних науковців, обмін інформацією, спільне збагачення, зміни і подальше застосування результатів. Зазвичай зустрічі відбуваються у форматі промов окремих науковців, а також чергуються дискусіями поміж ними та різними буддійськими вченими. Серед найвідоміших учасників Діалогів були: Франциско Варела, Антоніо Дамасіо, Роберт Сапольські, Елеонор Рош, Роберт Лівінгстон, Алан Воллес, Тубтен Джінпа, Джек Корнфілд, Джон Кабат Зінн, Деніел Гоулмен, Кліффорд Серон, Джером Енгел, Чарльз Тейлор, Річард Девідсон, Артур Зайонц, Антон Зайлінгер, Пол Екман, Маг'є Рікард, Антуан Лутц, Джордж Дрейфус та інші. Окрім філософів, нейронауковців, фізиків, математиків, істориків, соціологів, економістів, психологів, освітян до Діалогів долучалися також волонтери, активісти, соціальні працівники,

медики. Залежно від теми формувалися відповідні вибірки спеціалістів, які перетворювали дискусії на живу взаємодію людей практиків у своїх сферах.

Ще однією платформою стала ініціатива «Поєднання розуму і життя» (із 2023 року). Це серія розмов на конкретні теми особистого розвитку, соціальної організації, на межі різних наукових галузей. Тривалість такої розмови до 75 хвилин, де спершу озвучуються тези, а потім відбувається дискусія.

Також варто згадати ще дві ініціативи: Літній дослідницький інститут (англ. Summer Research Institute) і Програму лідерства і менторства глобальної більшості (англ. Global Majority Leadership and Mentorship Program). Із 2016 р. кожного літа проводиться доволі масштабна інтердисциплінарна школа, де дослідники із різних галузей вибудовують нові довірливі зв'язки. Тут можна зустріти митців, психологів, науковців, філософів, соціальних працівників тощо. Для підтримки молодих спеціалістів із усіх країн світу створено грантову систему, які виділяються на різні цілі: науково-теоретичні дослідження, створення методик у освіті, поєднання мистецтва і науки, застосування медитації у різних соціальних середовищах тощо. Однією із переваг такого підходу є створення наступної генерації співчуваючих візії Інституту фахівців у багатьох сферах науки, освіти і культури. На мою думку, такий підхід має також і недоліки, оскільки є ризик уникати критичних дослідників буддизму, діалогу поміж наукою і буддійським вченням, широкого і необережного застосування медитації у різних сферах діяльності людини. Тобто йдеться про потенційну небезпеку створення «світоглядної бульбашки» зі своєю ієрархією цінностей та знання, а це суперечить маніфестованим цінностям.

Окрім освітніх і дослідницьких ініціатив Інститут активно займається публікацією і апробацією результатів. Бібліографія містить такі теми, як нейронауки і медитація [12; 14], буддійська і західна філософія свідомості [8; 15], вплив медитації на організм людини [3], екологічна тематика [2], науково-перевірені методики тренування співчутливості [5], загальна теорія емоцій і почуттів [6]. Цікавими є розмови Далай Лами із фізиками та математиками [10], зокрема публікація розмов із фахівцями у Масачусетському технологічному інституті [7]. Також окремою темою звучить нова економічна модель, яка ґрунтується на співчутті, емоційному інтелекті та партисипації громад [24].

Завдяки публікаціям можна помітити, що Інститут дійсно продовжує власні глобальні і масштабні стратегії, реалізує засади у конкретних напрямках. Найбільша увага приділена філософії свідомості, нейронаукам і медитації. У цій тематиці багато було зроблено Ф. Варелою, Е. Томпсоном, Р. Девідсоном, А. Лутцом та ін. Далі на основі цих результатів розвивається тематика кращого емоційного і почуттєвого стану, який впливає на добробут і соціальні зв'язки. Зроблено також практичні кроки у створенні методик і програм секулярного характеру, які можна застосовувати у сфері освіти, медицини, науки тощо. Тут багато роботи зроблено Д. Гоулменом, Дж. Кабат-Зіном, Т. Джінпа, А. Воллесом та ін. Інститут також реагує на глобальні виклики, які стосуються кліматичних змін, екологічної свідомості, відповідальнішої економіки, партисипативної освіти, побудови середовищ на засадах гуманістичної етики тощо. Не забувається також тема впливу глобальних умов і Заходу на традиційний буддизм, а тема адаптації і діалогу світоглядних систем залишається одним із ключовим лейтмотивів.

Інститут доволі багато ресурсів інвестує у освітні платформи і відкритість наукових досліджень медитації, буддійської філософії, психології та антропології. «Розум, зв'язок людини і Землі та кліматична криза» – курс, який цілком доступний для усіх бажаючих, які мають доступ до Інтернету та мають середній рівень англійської мови. На курсі вивчаються: розуміння кліматичної кризи; історичні і психологічні передумови кризи; значення

розуму і зміни у парадигмі мислення; зміни у поведінці; інтегральні підходи і стратегії мотивації особистої поведінки у спільних зусиллях щодо долання кризи.

Для наукового дослідження також важливою є ініціатива зі створення порталу із академічними публікаціями друзів Інституту. Одна із проблем, яка виникла у науці – це поширення практики платного або закритого доступу до статей і монографій. Для оптимізації обміну ідеями і подальшого розвитку окремих галузей найвідоміші і провідні спеціалісти погодилися на розміщення матеріалів у Відкритому архіві досліджень розуму і контемплятивних практик [22]. Для широкої аудиторії також існує формат подкасту, де спеціалісти розповідають про власні дослідження у доступній, науково-популярній формі.

Інститут розуму і життя – це інтердисциплінарний місточок поміж двома важливими пізнавальними системами: буддизмом і західною наукою. Спершу саме це було в основі діалогу, а ініціативи будувалися навколо створення агентності, суб'єктності буддизму для Заходу в умовах глобалізації. Однак згодом виявилось, що діалог потрібен не лише поміж буддизмом і наукою, а поміж науковцями різних галузей, поміж теоретичними дослідниками і практиками окремих методик, поміж філософами і активістами. Виміри діалогічності у межах Інституту значно розширилися, що відобразилося на подальшому розвитку ключової тематики. Спершу це була медитація і її вплив на мозок, організм людини, згодом соціальне середовище набуває все більшої ваги, а вихід на глобальну проблематику спричинили кліматична криза, екологічні виклики, пошуки нових економічних, освітніх, політичних моделей.

Для філософії, і зокрема, філософської антропології, особливо перспективними є теми дослідження, вдосконалення розуму людини, що дозволить краще збагнути природу свідомості, а отже і доповнити знання про людину як феномен. Також А. Воллес заклав основи для зміни парадигми, де у дослідження повертається суб'єкт із його досвідом, критичним осмисленням спостережень, практичним застосуванням буддиської або різних форм секулярної медитації. Медитація (контемплятивні практики) додає нову оптику у пізнанні людини, а отже змінює, доповнює, трансформує усі інші виміри, де вона реалізує власний потенціал.

На мою думку, також існують певні виклики перед Інститутом:

1) створення інтелектуальної «бульбашки», де допускать лише голоси прихильників діалогу. Для розвитку необхідні скептичні голоси, критичні зауваги, дослідження, які мають аргументовану альтернативну візію буддизму, його історії, діалогу із наукою. Прикладом можуть бути праці щодо «буддиського модернізму» Еріка Брауна і Девіда МакМагана [20], колоніалізму Річарда Кінга [13], когнітивного імперіалізму Гарольда Рота, а також проблемності діалогу поміж наукою і буддизмом Лопеса, де поглиблюється розуміння складних процесів, які привели буддизм на Захід. А також праці щодо різних медитативних методик, які активно досліджуються у середовищі Інституту, запит щодо ціннісного ядра в умовах корпоративної культури, споживацтва у працях Рональда Пурсера [23] і Джефа Вілсона [27];

2) секуляризація буддизму, яка частково надихається діалогом буддизму і Заходу, не завжди буде йти в інтересах традиційних лідерів. Зокрема поява секулярного буддизму створює додаткове питання щодо форм буддизму, які найкраще пасуватимуть для людей із гуманістичними, демократичними цінностями;

3) у середовищі буддизму на Заході також тривають складні процеси адаптації, трансформації, психологізації і комерціалізації. Інститут як суб'єкт буддиської релігії змушений озвучувати власну позицію, що не завжди просто;

4) за усієї шляхетності і альтруїзму візії майбутнього світу, варто бути обережними із перетворенням світу на «кращу версію» без розмови, без діалогу, без розуміння

контекстів локальних культур і середовищ. Слід враховувати у цій майбутній візії також і тих, хто не погодиться приймати універсальні цінності, схилиться більше до якоїсь іншої, альтернативної картини світу. Війни, пандемії, бідність, соціальна несправедливість не зникають, а як засвідчує новітня історія, мають тенденцію повертатися. Наскільки зміна оптики і розвиток медитативної культури має шанси глобально вплинути на ситуацію, можна перевірити лише із часом.

Інститут розуму і життя – це організація, метою якої є створення майданчиків для діалогу між буддизмом і наукою, усебічної підтримки ініціатив, що сприяють цьому діалогу, обміну ідеями, методами. Стратегічні цілі організації – надання західній науці доступу до контемплативних практик, а згодом застосування результатів досліджень для покращення якості життя, емоційної культури, соціальних відносин і для глобальних змін.

Окрім конференцій, літніх шкіл, семінарів, у яких беруть участь провідні науковці та фахівці, організація займається публікацією результатів своєї діяльності, а також сприяє різних відкритим формам освіти, трансляції знань щодо медитації, її впливу на людину, суспільство і картину світу загалом. Однією із провідних перспектив, яку розвивають учасники Інституту, є також зміна наукової парадигми на нову, де суб'єктивне знання і досвід покращені із допомогою практик медитації, можуть доповнити, розширити і вдосконалити загальну наукову картину світу. Окрім цього, буддизм отримує власний голос у глобальних масштабах, демонструє адаптивність, здатність до трансформації і діалогу, що є однією із ключових ознак живої традиції. Також я окреслив певні виклики перед організацією і буддизмом на Заході, від вирішення яких залежить подальший вектор руху.

Список використаної літератури

1. Almond P. *The British Discovery of Buddhism*. Cambridge University Press, 2008. 200 p.
2. Bauer-Wu S., Higgs S. *A Future We Can Love: How We Can Reverse the Climate Crisis with the Power of Our Hearts and Minds*. Shambhala, 2023. 280 p.
3. Begley S. *Train Your Mind, Change Your Brain: How a New Science Reveals Our Extraordinary Potential to Transform Ourselves* (Reprint edition). Ballantine Books, 2007. 304 p.
4. Buddhist Geek 122: The Evolution of the Mind and Life Dialogues–Buddhist Geeks. URL: <https://web.archive.org/web/20150504061533/http://www.buddhistgeeks.com/2009/05/bg-122-the-evolution-of-the-mind-and-life-dialogues/>
5. Davidson R. J., Harrington A. *Visions of Compassion: Western Scientists and Tibetan Buddhists Examine Human Nature* (1st edition). Oxford University Press, 2001. 288 p.
6. Goleman D. *Destructive Emotions: A Scientific Dialogue with the Dalai Lama*. Bantam, 2004. 448 p.
7. Harrington A. *The Dalai Lama at MIT*. Harvard University Press, 2008. 306 p.
8. Hasenkamp W., White J. R. *The Monastery and the Microscope: Conversations with the Dalai Lama on Mind, Mindfulness, and the Nature of Reality* (Illustrated edition). Yale University Press, 2017. 400 p.
9. Hayward P.D., Lama T. D. *Gentle Bridges: Conversations with the Dalai Lama on the Sciences of Mind*. Shambhala, 2001. 288 p.
10. Houshmand Z. *The New Physics and Cosmology Dialogues with the Dalai Lama*. Oxford University Press, 2004. 246 p.
11. Houshmand Z. *The Mind's Own Physician: A Scientific Dialogue with the Dalai Lama on the Healing Power of Meditation*. New Harbinger Publications, 2012. 288 p.
12. Houshmand Z., Wallace B. A., Livingston R. B. *Consciousness at the Crossroads: Conversations with the Dalai Lama on Brain Science and Buddhism*. Snow Lion, 1999. 184 p.

13. King R. *Orientalism and Religion: Post-Colonial Theory, India and "The Mystic East"*. Routledge, 2013. 290 p.
14. Lama D. *Where Buddhism Meets Neuroscience: Conversations with the Dalai Lama on the Spiritual and Scientific Views of Our Minds*. Shambhala, 2018. 216 p.
15. Lama D. *Sleeping, Dreaming, and Dying: An Exploration of Consciousness*. Wisdom Publications, 2002. 272 p.
16. Lama D., Salzberg S., Kabat-Zinn J., Davidson R. J. *Healing Emotions: Conversations with the Dalai Lama on Psychology, Meditation, and the Mind-Body Connection*. Shambhala, 2020. 296 p.
17. Lopez D. S. *Buddhism & science: A guide for the perplexed*. University of Chicago Press, 2008. 264 p.
18. Luisi P. L. *Mind and Life: Discussions with the Dalai Lama on the Nature of Reality*. Columbia University Press, 2010. 232 p.
19. McMahan D. L. *The Making of Buddhist Modernism*. Oxford University Press, 2008. 320 p.
20. McMahan D., Braun E. *Meditation, Buddhism, and Science*. Oxford University Press, 2017. 273 p.
21. Mind and Life Institute. URL: <https://www.mindandlife.org/>
22. MindRxiv Papers. URL: <https://osf.io/preprints/mindrxiv/>
23. Purser R. E., Forbes D., Burke A. *Handbook of Mindfulness: Culture, Context, and Social Engagement*. Springer, 2016. 554 p.
24. Singer T., Ricard M., Lama D. *Caring Economics: Conversations on Altruism and Compassion, Between Scientists, Economists, and the Dalai Lama*. Picador, 2015. 240 p.
25. Wallace B. A. *The Taboo of Subjectivity: Towards a New Science of Consciousness*. Oxford University Press, 2000. 232 p.
26. Wallace B. A., Hodel B. *Contemplative Science: Where Buddhism and Neuroscience Converge*. Columbia University Press, 2006. 226 p.
27. Wilson J. *Mindful America: The Mutual Transformation of Buddhist Meditation and American Culture*. Oxford University Press, 2014. 281 p.

MIND AND LIFE INSTITUTE AS A PHILOSOPHICAL PLATFORM FOR DIALOGUE BETWEEN BUDDHISM AND SCIENCE

Ihor Kolesnyk

Ivan Franko National University of Lviv,

Faculty of Philosophy, Department of Theory and History of Culture

Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine

In times of globalization, Buddhism demonstrates openness to dialogue with different cultures. While getting to the West, it adapts, changes and creates its own vision of the future of humanity. First, Theravada schools and teachers (from Sri Lanka, Thailand, Myanmar), later Mahayana (from China, Korea, Japan) capture the attention of Western audiences, intellectuals, and enter popular culture. Vajrayana, which is represented mainly by Tibetan schools, joined this exchange of ideas at the latest – in the second half of the 20th century. Thanks to the activity and cultural diplomacy of the XIV Dalai Lama, Buddhism gained even greater agency in intercultural dialogue, as well as the opportunity to develop its own philosophical and anthropological project.

Mind and Life Institute became the foundation of a visionary philosophical project of the future according to Buddhist teachings. This institute became a platform for intertwine between Western scientists from various fields, thinkers, philosophers with Buddhist specialists, teachers, philosophers. In the article, we consider and analyze the main values, worldview, initiatives and publications which were created within Mind and Life Institute.

Among the main topics that the Institute has included in the core of future projects: the return to man of reliable tools for healing, cognition, well-being and development (for this it initiates active cooperation between neuroscientists, psychologists, philosophers for research on meditative practices has been launched); new ecological paradigm (environmental care); participatory models of leadership, education and economy (organization of such communities that can demonstrate qualitatively different ways of interacting with the world), etc. For this purpose, various platforms and formats for the exchange of ideas have been deployed, which help to invent, test in local environments or laboratories, and later transfer experience and results to global audiences.

Mind and Life Institute can be an example of how Buddhist teachings become global, adapt and take their place alongside various strategies of human development in inseparable unity with the world.

Key words: Buddhism, philosophical anthropology, Buddhist philosophy, intercultural dialogue, science.